

Palma-landaketak Kongon

FERONIA: ETEKINEN APURRAK ERE EZ BERTAKOEN GARAPENERAKO

Europa eta Ipar Amerikako hainbat banku eta garapen-agentziaren laguntzarekin, Feronia sozietateak oihan eremu eskergak bereganatu ditu Kongoko Errepublika Demokratikoko hainbat probintzian, palma-olioaren urre gorria atera eta erregai bihurtzeko. Kolonia-garaiko sail zaharren kontzesio ugari eskuratu eta antzinako eremuak, neurri handian erdi utzita zeudenak, berriz atxikitzen ari da, estatuko goi ordezkarien babesarekin baina legeari eta bertan bizi diren herrien eskubideei jaramonik egin gabe.

TESTUA ETA ARGAZKIAK:
Oskar Epelde
@oskarteleSUR

Yangambirako bidean, Kisanganitik abiatuta, pixka bat beherago Linzirekin bat egin eta urak Kongora jaurtitzen dituen Tshopo ibaia zeharkatzen da piraguaz; Yangambitik 30 kilometrora modu berean zeharkatuz Kongo ibaia, Isangira iritsiko zara. Isangitik, oihaneko “Bide Handian” barna, herriz herri, 100 bat kilometro dira Mositera iristeko, Bolesa eskualdean. Bidea motoz egin daiteke baina bertakoak bizikletaz edo oinez ibiltzen dira. Baliabide natural oparoak dituzte inguruan baina truke ekonomia hutsean bizi dira. Lur eta oihan eremu erraldoiak ustiari dira inguru honetan 100 urte baino gehiagoz, eta kontzesioen hartzaileek egundoko mozkinak irabazi dituzte, baina horrek ez die bertakoei ezertxo ere ekarri.

Bolesan, Tshopo probintzia berriko Yahuma barrutian, exorzismo moduko bat egin diote PHC-Feroniari. Egoitza Kanadan duen eta Kongon lurra bereganatzen duen multinazionalaren alde ez-kutuak agerian geratu dira. Haren kezka bakarra landaketa-eremuak ezarri eta palma-olioaren etorkizuneko ekoizpe-

na finkatu ahal izateko lursail berriak neurtu eta mugatzea dela argi geratu da.

Betiko metodo berdinak

Joan den uztailaren bukaeran, sozietateak diputatu talde bat ekarri zuen Mositera, bizilagunen eskaerak aintzatu hartu eta protokolo baten sinadura antzetzeko aitzakiarekin; inguruko herri-tarrak tropelean iritsi ziren ekitaldira, baina operazioa salatu eta galarazteko.

Lifafu Ongandok, Yaoselo herriko biztanle gailenen izenean, Bambembe Ituli diputatuari leporatu zion astebete lehenago, Feroniaren ordezkari modura, diru beltzez erosi nahi izatea. Hiru diputatu, lurralde administratzaileak, tokiko agintariak eta ehunka herritar zeuden presente. Inork ez zuen erantzun.

“Feroniak ez du inoiz bertakoekin negoziatu”, dio Lifafuk hilabete geroago. Bambembe diputatuak Lifafuren beraren eta Augustin Bofaka irakaslearen aurkako salaketa jarri berri du. Uztailaren 27 hartan diputatuek Mositetik Lokutura ihesi egin behar izan zutela eta Yaoselo eta Yakote herrietan, Lifafuk eta Bofakak akuilatuta, jendeak eraso egin ziela dio Bambembek.

Salaketa funtsik gabekoa delakoan, Lifafuk eta Bofakak ez dute ihes egite-

ko asmorik. Konpainiaren jokoa zertan datzan salatu dute: herritarren eskaerak negoziatu eta adosteko aitzakiaz diputatuak ekartzen dituzte, eta horiek enpresaren alde egiten dute. Bertako komunitateei proposamen zerrenda bat aurkezten diote, sinatzeko. “Iruzur egiten digute” dio Lifafuk, “urte asko dira estatuak legeak egin zituenek geroztik, baina estatutaren ordezkariak tratuan dihardute sozietatearen alde eta herritarren kontra”.

“Feroniak ez du inoiz ezer egin bertokoon garapenaren alde”

Bofakak ordezkatzeko duen elkarte, CADAP, Bolesako biztanleen hezkuntza eta osasun maila hobetzeko helburuarekin sortu zen. Oinarritzko jardueren ekoizpena bizkortu eta komertzializazioa antolatzen saiatzen dira. Dena egiteke dagoela esan liteke, oihan tropikaletatik laborarien produktuak ateratzeko biderik ere aurkitzen ez dutelako, eta diru sarrerarik gabe bizi direlako belaunaldiz belaunaldi. 2013an, CADAPek akordioa sinatu zuen Bolesako pertsona gailen eta herritarrekin, haien izenean PHC-Feroniarekin negoziatzeko Kongoko oihan zuzenbide berriak ezartzen dituen klausula sozialez.

Ezkerrean, Bolesako herritar bat, Feroniak ordaindutako soldataren ziurtagiria erakusten. 30 dolar inguru jaso dezakete 26 eguneko lanaren truke. Eskuinean, Mositeko eskolaren egoera negargarria erakusten ari zaigu bertako bat. Irakasleek ez dute soldatarik jasotzen administrazioetik eta gurasoek emandakoari esker bizi dira. Hainbat hamarkadaz inguruko palma-olioaren etekinak eraman dituzte mendebaldeko konpainiek, baina eskualderako onurarik ez du ekarri horrek.

“Lehenik eta behin, Feronia, bertakoe-kin adostu gabe eta kontzesio titulurik gabe, palma eremuak zabaltzen saiatzen ari da” dio Bofakak; “bigarrenik, ez dituzte aintzat hartzen ingurumen printzipioak, adibidez beldarren zuhaitzak, fruitua ematen dutenak eta ibaiaren er-tzetan daudenak ez suntsitzea, eta oiha-neko herritarren zelaia eta bizibideak ere txikitzen ditu. Hirugarrenik, 1911. urtetik, sozietatea Bolesan dagoenez ge-roztik, ez du inoiz ezer ere egin inguruko herritarren garapenaren alde. Yahuma-ko barrutiaren administrazioari ez dio zergarik ordaintzen sortzen duen kutsa-dura medeatzeko, ez die lan aukerarik ematen bertako gazteei, ezta laborariei ekoizle bihurtzeko laguntzarik ere”.

PHC-Feroniak palma-hazitegi bat eta egoitza txiki bat ditu Mositen –egoitza nagusia Lokutun dago-. Bide Han-dian zeharkatutako herriek ez bezala, Mositek merkatutxo bat eta bizpahiru boutique ditu, xaboia, linternak, gaile-tak edota sardina latak erosteko, baina gaeuz iluntasunean murgiltzen da. Piz-tzen diren lanpara bakarrak eguzkiaren energia gordetzeko bihurtzailuak dutene-nak dira.

Yahuma eskualdeko administrazioai-leak Mositen duen ordezkariak Feroniak eraikitako auzo batean dauka bulegoa, estatuaren beste hainbat ordezkari be-zala –kanpotik etortzen diren bisitariei ere sozietateak eman ohi die ostatu-. Gatazkaren lekuko hutsa dela dio eta kolaboratzeko nahia dagoela azpima-

rratu du, azkeneko arazoa gaizki ulertze huts batek sortu zuela. Haren azpiko batek hitza hartu eta Bambembe dipu-tatuak jarritako salaketa “maskarada hutsa” dela gaineratu du. Diputatuak salatu du segurtasun indarren babes-a-ekin ihes egin behar izan zutela, “baina gezurra da”.

» Dena egiteke dago, Bolesako bizi baldintzak hobetzeko helburua duen CADAP elkartearen esanetan; laborariek oihanetik produktuak ateratzeko biderik ere ez dute

» **AUGUSTIN BOFAKA, CADAP:** “Feronia palma-eremuak zabaltzen saiatzen ari da bertakoe-kin adostu gabe, titulurik erakutsi gabe eta ingurumen printzipioak aintzat hartu gabe”

Bolesa, erresistentzia gun e bakarra

PHC-Feroniaren eremuak lau elkargota-ko lurrak hartzen ditu, baina erresisten-tzia Bolesan baino ez dago; konpainiak bertatik ateratzen du ekoizpenaren er-dia. Beste elkargoetan ez bezala, Bolesan enpresak ez du lortu oraindik landake-ta-eremuaren neurketa eta mugaketak egitea. Bertakoen arabera, ez dago lan-daketa noraino muga daitekeen zehaz-ten duen inolako dokumenturik, eta Feroniak hartu nahi duen lurraren or-dainei buruz negoziatzea eskatzen dute. 2007an Feroniak eremua bereganatu zuenean bertako komunitateek eskae-ra sorta bat osatu zuten, baina urteo-tan multinazionalarekin izan dituzten harreman-saioetan porrota besterik ez dute ezagutu, bata bestearen ondotik.

2013an, CADAP elkartearen lagun-tzaz legearen bideak erabiltzen ikasi ondoren, Bolesako eragileek auzitegi-ra eraman zuten Feronia, abusuak eta oihan-zuzenbidearen bortxaketak le-poratzuz. Eta ez hori bakarrik: aurreko hamarkadetan sozietatearen Guardia Industrialak, polizia nazionalaren la-guntzaz, hainbat arpilatze eta bost hil-keta egin zituela salatzen saiatu ziren, baina fiskalak ebatzi zuen salaketa fun-tsik gabea zela.

Mbete Lokwangolo, Bolesako buruza-gi tradizionalak, bere egiten ditu Fero-niaren aurkako errebindikazioak. Bere aita zenak, 1911n, zehazki finkatu ga-beko eremu baten erabilera gizon zu-riaren esku uztea onartu zuen; kolonia

Bolesa eskualdeko leku askotan hamar kilometroko sakonera izan dezaketen palma-eremu laukiak dira nagusi, bidearen alde bietara begiratuta.

garaia zen, eta desadostasuna agertze-ko aukerarik ere ez zuen izan. Ez kolo-nia garaian ezta gero ere, sozietateak ez dio herriari inolako onurarik ekarri, dio Lokwangolok, bere lastozko jauregi-en-

tzutegian eserita. Herritarren eskaera sortari erantzun ordez, palma-landake-ta indarrez ezartzen jarraitu nahi omen du Feroniak, geratzen diren oihan ere-mu apurak harrapatuz. Ohiturazko zu-zenbidearen babesarekin eremu horien jabetza dutenak aintzat hartzeko eska-tzen du buruzagiak.

30 dolar 26 eguneko lanaren truke

Mosite inguruan eta Lokuturako bidean, Yakoten, Yaoselon eta haratago, 6-10 kilometroko sakonera duten palma-ere-mu laukiak dira nagusi, alde bietara be-giratuta. “Konponbideak eskatzen ditu-gu”, dio Emuki Lifafu Yaoseloko buruak, “baina mehatxuak beste erantzunik ez dugu jasotzen”. Herriko eskolak ez du mahairik ez aulkirik, eta eliza katolikoa banbu eta lastozkoa da.

PHC-Feroniaren eremua hainbat azpi-sailetan zatituta dago, eta horietako ba-koitzean kolonia garaiko kanpamentuak daude, konpainiako langileak eta haien familiak bizitzeko. Yaoselotik Makaura-ko bidean, berriz, hamabi kilometroko palma-eremuaren barruan, adin guztie-tako ehunka lagun bizi dira argi-inda-rrik gabe eta denentzako ur iturri bakar batekin, belaunaldiz belaunaldi, biga-rren mailako hezkuntza aukerarik gabe. 26 eguneko lanaren truke 30.000 libera jasotzen dute, hau da, 30 dolar.

Feronia iritsi denetik, oinarritzko eli-kagaiak lantzeko lur eremu txikiak ere kentzen dizkiete. Hala gertatu zen iaz

Makaun. Bertakoekin inolako akordio-rik egiteke, konpainia mugarri berriak jartzen ahalegindu zen, banana eta ma-nioka landare eta oihanak kontuan har-tu gabe. CADAPEk eta herriko buruza-giek helegitea ipini zuten, eta horrek, 2013koak ez bezala, izan du eraginik. Fiskalak sozietateari bere titulua era-kusteko eskatu dio behintzat. Titulua erakutsi ordez, antzinako palmen arras-toak zeuden tokietara bakarrik hedatu zirela erantzun dio Feroniak fiskalari, baina gezurra dela begi-bistan utzi dute herritarrek.

Gurasoek emandako diruari esker bizi dira irakasleak

Uztailaren 27an diputatuek sinarazi nahi izan zuten protokoloan, herriak eskatutako proiektu batzuk gobernu zentralak edo probintzialak beteko zi-tuela agintzen zen. Bolesakoek eskatzen dute proiektu sozialak landaketa-ere-muak neurtu eta mugatu aurretik egin daitezela. Nazkatuta daude betegabe-ko promesez. Haurren eskola publikoa, Yaoselo eta Yakoterako bakarra, ikusi besterik ez dago. Irakasleek ez dute hez-kuntza administratibotik ez soldatarik ez diru-laguntzarik jasotzen. Elombe Kombi irakaslearen esanetan, haurren gurasoek ematen dieten diruari esker bizi dira.

Elombetar gazteago bat, irakaslea-ren anaia, 2013ko salaketan ageri den azken hildakoa da. Eremu bat zeharka-

INAKI BEREZIARTUA

**ENBALAJEAK
BILTEGIATZEA ETA LOGISTIKA
ZERRA ETA ERAIKUNTZA**

**25 urte baino gehiago paketatze
industrialaren sektorean**

Jauregi auzoa, 75
Hernani (Gipuzkoa)
☎ 943 552 828
www.inakibereziartua.com
mjm@inakibereziartua.com

Yaoselotik Makaurako bidean, hamabi kilometroko palma-eremu batean, ehunka pertsona bizi dira argi-indarririk gabe eta denentzako ur iturri bakar batekin.

tzen ari zela, ezer lapurtzeko asmorik gabe, Guardia Industrialak harrapatu eta ustez hil egin zuen, 2007an. Polizia nazionala ere tartean zebilela uste da. Herritarrak Mositera iritsi ziren protesta egiteko eta poliziaren komandanteak, burua galduta balego bezala, gaztearen zerraldoa tirokatu zuen denen aurrean. Komandante horrek Frank Bora du izena, eta Feronia iritsi baino lehenagotik da polizia, beste asko bezala. Betiko jokabideari eusten diote, baina orain konpainiaren mesederako.

“Feroniak ez du Bolesako bidezko ordezkariekin hitz egin nahi”

Augustin Bofakak argi utzi nahi du bertako komunitateak ez daudela multinazionalaren kontra. Eskatzen duten gauza bakarra legeak eta eskubideak

errespetatzea da. 105 urte alferrik galdu ondoren, zerbait egitea lurraldearen garapenerako. Kudeatzaileek banatzen dituzten diru apurrak poltsiko bakan batzuetara joan ez daitezten. Eskolak, osasun zentroak eta bideak hobetzea, eta euren berezko erakundeetarako etxeak egitea eskatzen dute, besteak beste.

Duela hamahiru urte onartutako baso-kodearen arabera, kontzesioa duen enpresak klausula soziala bete behar du, teoriarik behintzat. “Ez da bidezkoa sozietatea hainbeste urte han egon ondoren, eta etekin itzelak lortuta gainera, komunitateen alde ezer egin ez izana”, dio Bofakak, “eskubideak eta betebeharrak dituzte. Komunitatearen garapenerako antolaketaren ordezkariekin negoziatu ordez, diputatuak

» Bertakoen arabera, ez dago landaketa noraino muga daitekeen zehazten duen dokumenturik; horretaz negoziatu nahi dute konpainiarekin

» Feroniaren Guardia Industrialak arpilatzeak eta hilketak egin dituela salatzen saiatu dira, alferrik

ekarri eta funtsik gabeko salaketak egiten dituzte; Feroniak ez du Bolesako bidezko ordezkariekin hitz egin nahi, politikariak erabiltzen ditu, eskaintzen dioten zerbitzuagatik ordainduz”. Haatik, nabaria da politikarien eraginkortasun eza tokiko garapena sustatzeko. Adibide tristenetakoa duela hamar urte Mositen egindako Landa Garapenerako Goi Institutuaren hondamendi egoera da.

Gau batean Bora komandantea ikusi dugu merkatuan, mozkortuta, eta guri buruzko galderak egiten hasi denean hanka egin dugu badaezpada, baina bertan bizi direnek ez dute inora alde egiterik. Feroniari aurre egiten diote egunero eta gauero, euren eskaera zuzenak direlakoan, munduaren laguntza jasoko dutela esperoaz. ■

Aisialdian balioetan hezteko ikastaroak Bizkaiko Urtxintxa Eskola

- Aisialdiko begiralea
- Aisialdiko zuzendaria
- Jendarte kultur dinamizatzailea
- Hezkidetzan aditua
- Feminismoan sakontzen
- Haurren parte-hartzean murgiltzen
- Aniztasun funtzionala aisialdian aditua
- Kulturarteko hezkuntzaren hastapenak

+IKASTARO LABURRAK

*Zure beharretara egokitutako
trebakuntza ere eskaintzen dugu!

**MATRIKULA
IRAILAREN 1ETIK 30ERA**

www.urtxintxaeskola.eus
urtxintxa@urtxintxaeskola.eus
94 432 04 45
Zabalbide 26, behe 48006 Bilbo.

